

ICHKI TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR

Sodiqova Feruza Nodirbek qizi

Namangan muhandislik-texnologiya instituti Turizm yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: *Mazkur ishda mahalliy turizm sohasining rivojlanishi va uning jamoalarga ta'siri tahlil qilinadi. Asosiy e'tibor ichki va mintaqaviy imkoniyatlarga, mavjud resurslardan oqilona foydalanish yo'llariga hamda mahalliy aholining turizm faoliyatida ishtirokini kuchaytirish masalalariga qaratilgan. Tadqiqotda turizm infratuzilmasi, madaniy meros obyektlari, tabiiy landshaftlar va mahalliy mahsulotlarning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishga qo'shadigan hissasi yoritiladi. Shuningdek, ichki turizm oqimlarini ko'paytirish, mintaqalararo hamkorlikni kuchaytirish va jamoalarning o'ziga xosligini saqlab qolgan holda ularni turizmga jalb qilish bo'yicha tavsiyalar berilgan. Ish amaliyotchi mutaxassislar, tadqiqotchilar va turizm sohasi bilan shug'ullanuvchi mahalliy hokimiyat vakillari uchun foydali bo'lishi mumkin.*

Keyword: *Ipak yo'li, turizm infratuzilmasi, turizm oqimlari, madaniy me'ros obyektlari, resurslardan oqilona foydalanish, mahalliy jamoalar, og'zaki ijod, raqamli texnologiyalar, mahalliy turizm, ichki navbatchilik.*

Аннотация: *В данной работе рассматривается развитие внутреннего туризма и его влияние на местные сообщества. Основное внимание уделено внутренним и региональным возможностям, рациональному использованию имеющихся ресурсов, а также усилению участия местного населения в туристической деятельности. В исследовании освещаются вклад туристической инфраструктуры, объектов культурного наследия, природных ландшафтов и местной продукции в экономическое и социальное развитие. Кроме того, предлагаются рекомендации по увеличению внутренних туристических потоков, укреплению межрегионального сотрудничества и привлечению сообществ к туризму с*

сохранением их самобытности. Работа может быть полезна практикам, исследователям и представителям местной власти, занимающимся вопросами туризма.

Ключевые слова: Шелковый путь, туристическая инфраструктура, туристические потоки, объекты культурного наследия, рациональное использование ресурсов, местные сообщества, устное народное творчество, цифровые технологии, местный туризм, внутренняя дежурность.

Annotation: This paper explores the development of local tourism and its impact on communities. The focus is on internal and regional opportunities, the efficient use of available resources, and increasing local community participation in tourism activities. The study highlights the contribution of tourism infrastructure, cultural heritage sites, natural landscapes, and local products

Globallashuv va axborot texnologiyalarining keskin rivojlanishi zamonamiz sayyohlik sohasida ham tub burilishlar yasadi. Shu jumladan, ichki turizm yoʻnalishida yangi yondashuvlar va innovatsion gʻoyalar tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ichki turizm nafaqat iqtisodiy foyda manbai, balki madaniy ongni shakllantiruvchi, mahalliy identitetni mustahkamlovchi omil sifatida ham qaralmoqda. Shu sababli, uni zamonaviy asosda rivojlantirish hozirgi bosqichda dolzarb masalaga aylandi. Ichki turizmning oʻziga xos xususiyati shundaki, u xorijiy sayyohlarni jalb etishga qaratilgan tashqi turizmga nisbatan ichki resurslarga tayanadi. Bu yoʻnalishda aholining turmush darajasi, yoʻl-transport infratuzilmasi, xizmatlar sifati, axborot texnologiyalaridan foydalanish darajasi, marketing va brendlashtirish ishlari alohida oʻrin tutadi. Aynan zamonaviy yondashuvlar orqali bu omillarni uygʻunlashtirish imkoniyati yuzaga keladi. Eng avvalo, **raqamli texnologiyalarning joriy etilishi** ichki turizmni sezilarli darajada jonlantirdi. Mobil ilovalar, sayyohlik platformalari, sunʼiy intellekt asosidagi marshrut tavsiyalari va AR/VR texnologiyalari orqali ichki sayohatlar yanada qulay, xavfsiz va jozibador tus olmoqda. Masalan, Oʻzbekiston boʻylab yaratilgan "Uzbekistan.travel", "Sayyoh.uz" kabi raqamli xizmatlar turistlarga mahalliy marshrutlar, mehmonxonalar, restoranlar va diqqatga sazovor joylar haqida tezkor maʼlumot

olish imkonini bermoqda. Shu orqali ichki sayohatlarni rejalashtirish soddalashmoqda. Bundan tashqari, **etnoturizm va agroturizm** singari alternativ yoʻnalishlarning rivojlanishi ichki turizmga yangi nafas baxsh etmoqda. Qishloq xoʻjaligi zonalarida ekoturistik va madaniy dasturlarni yoʻlga qoʻyish orqali nafaqat turistik oqimlar oshirilmoqda, balki mahalliy aholi bandligi va daromad manbalari ham kengaymoqda. Shu bilan birga, tarixiy-madaniy obyektlarni zamonaviy infrastrukturaviy yondashuvlar asosida restavratsiya qilish ham ichki turizmning tarkibiy qismiga aylangan. Bu yondashuv turizmning madaniy komponentini saqlab qolgan holda, zamonaviy talablarni hisobga oladi.

Zamonaviy ichki turizmda **marketing va brendlashtirish strategiyalarining oʻrni** ham nihoyatda muhim. Mahalliy yoʻnalishlar brendi, hududlararo sayohat paketlari, milliy urf-odatlarini integratsiyalovchi tadbirlar orqali ichki turistlar oqimi ragʻbatlantirilmoqda. Xususan, milliy festivallar, sport va gastronomik tadbirlar, xalq hunarmandchiligi bozorlarini rivojlantirish orqali har bir hududning oʻziga xos turistik qiyofasi yaratilmoqda. Bu esa ichki sayyohlar eʼtiborini jalb etishda samarali vosita boʻlmoqda. Taʼlim va kadrlar tayyorlash masalasiga ham zamonaviy yondashuv talab etiladi. Ichki turizm xizmat koʻrsatish sifati toʻgʻridan-toʻgʻri inson omiliga bogʻliq. Shu sababli professional turizm kollej va oliy taʼlim muassasalari, amaliy oʻquv mashgʻulotlari, xorijiy tajribani oʻzlashtirish orqali ichki turizmni xizmat koʻrsatish darajasida ham raqobatbardosh qilish mumkin. Ichki turizmning barqaror rivojlanishi uchun **davlat siyosati va mahalliy boshqaruvlar** ham muhim rol oʻynaydi. Sayyohlik infratuzilmasini rivojlantirish, imtiyozli kreditlar va investitsiyalarni jalb qilish, soliq yengilliklari berish orqali bu sohani ichkaridan mustahkamlash mumkin. Shu jihatdan qaraganda, Oʻzbekistonda ichki turizmni rivojlantirish boʻyicha soʻnggi yillarda olib borilayotgan islohotlar va qabul qilingan qarorlar (xususan, Prezident farmonlari va dasturlari) muhim poydevor boʻlib xizmat qilmoqda. Xulosa qilib aytganda, ichki turizmni rivojlantirishda zamonaviy yondashuvlar — bu faqat texnologiyalarni joriy etish emas, balki madaniyat, iqtisodiyot, taʼlim va marketing sohalarining integratsiyalashgan kompleksidir. Bu yoʻnalishdagi har bir yondashuv

milliy qadriyatlarni saqlab qolgan holda, global tajribalarga asoslanishi kerak. Shundagina ichki turizm jamiyat farovonligiga xizmat qiluvchi barqaror tizimga aylanadi.

Shuningdek, ichki turizmning rivojlanishida **hududiy diversifikatsiya** muhim strategik yondashuv hisoblanadi. Bu degani, barcha diqqatga sazovor obyektlar poytaxt va yirik shaharlarda to'planib qolmasligi, balki respublikaning barcha viloyatlari bo'ylab teng taqsimlanishi zarur. Masalan, Farg'ona vodiysi, Qashqadaryo, Surxondaryo, Xorazm yoki Qoraqalpog'iston Respublikasining turistik salohiyati hali yetarli darajada ochilmagan bo'lib, bu hududlarda turizm klasterlarini shakllantirish, mahalliy mahsulot va xizmatlarni sayyohlik faoliyatiga integratsiyalash orqali katta yutuqlarga erishish mumkin. Bu jarayonda **mahalliy jamoalarning ishtirokini kuchaytirish** ham zamonaviy yondashuvlardan biridir. Aholining o'z turmush tarzini saqlagan holda turizm xizmatlarida bevosita qatnashuvi ularning iqtisodiy faolligini oshirish bilan birga, sayyohlar uchun ham chinakam milliy tajriba yaratadi. Xonadon turizmi (homestay), mahalliy oziq-ovqat taomlarini tatib ko'rish, hunarmandchilik ko'rgazmalarida qatnashish kabi amaliyotlar bunga yaqqol misoldir. Bu turdagi faoliyatlar ayniqsa xorijiy sayyohlar orasida ommalashgan bo'lsa-da, ichki sayyohlar uchun ham o'ziga xos yangilik va madaniy o'zlikni anglash imkoniyatini beradi. **Iqlimiy va mavsumiy moslashuvchanlik** ham ichki turizmda e'tibordan chetda qolmasligi kerak. Aksariyat hollarda sayyohlik faoliyati faqat yozgi mavsumga to'g'ri keladi. Biroq, tog'-chang'i kurortlari, sanatoriylar, muzeylar, konferensiya turizmi kabi mavsumdan mustaqil xizmat turlarini rivojlantirish orqali yil bo'yi faol bo'ladigan ichki turizm tizimini shakllantirish mumkin. Shu bilan birga, iqlim sharoitlaridan kelib chiqib ekologik barqarorlikni ta'minlovchi xizmatlar (masalan, "zero-carbon" marshrutlar, velosipedli sayohatlar, yurish yo'lakchalari) joriy etilmoqda. **Logistika va transport tizimi** zamonaviy ichki turizmning ustun tayanchidir. Aholining bir hududdan ikkinchisiga tez, qulay va xavfsiz yetib borishini ta'minlovchi infratuzilma mavjud bo'lmas ekan, ichki turizmning keng qamrovli rivoji haqida to'liq gapirish mushkul. Shu jihatdan, O'zbekistonda "Afrosiyob" tezyurur

poyezdlari, yangi avtomobil yo'llari, aeroportlar va zamonaviy yo'lovchi transport tarmoqlarining kengaytirilishi muhim ahamiyat kasb etmoqda. Sayyohlar oqimini geografik jihatdan kengaytirish uchun yirik shaharlardan chekka hududlarga ham aloqadorlikni kuchaytirish, logistik tarmoqni diversifikatsiyalash talab etiladi.

Shu bilan birga, **turizm xavfsizligi** masalasi ham zamonaviy yondashuv doirasida qaralishi lozim. Sayyohlar uchun tibbiy, ijtimoiy va texnik xavfsizlik kafolatlari yaratilsa, bu ularning sayohatga bo'lgan ishonchini oshiradi. Masalan, sug'urta tizimlari, favqulodda vaziyatlar uchun maxsus xizmatlar, mobil xavfsizlik ilovalari, raqamli navigatsiya va qo'llanmalar, xizmatlar sifatini onlayn baholash tizimlari shu turkumga kiradi. Ichki turizmning zamonaviy bosqichda muvaffaqiyatli rivojlanishi uchun **investitsion muhitning yaxshilanishi** alohida e'tiborni talab etadi. Mahalliy va xorijiy sarmoyadorlar uchun soliqqa oid yengilliklar, subsidiyalar, turizm zonalarida maxsus rejimlarning joriy qilinishi — bularning barchasi turizm inshootlarini ko'paytirish, xizmatlar turlarini kengaytirish va innovatsion g'oyalarni hayotga tatbiq etish imkonini beradi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining turizm sohasini davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi sifatida belgilovchi qaror va farmonlari bu borada asosiy huquqiy zamin bo'lib xizmat qilmoqda. Yana bir muhim zamonaviy yondashuv — bu yoshlar va talaba-yoshlarni ichki turizmga faol jalb etish masalasidir. Bu nafaqat ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etadi, balki yosh avlodga yurtimizning tarixiy, madaniy va tabiiy boyliklarini tanitadi. Ta'lim muassasalari bilan hamkorlikda ekskursiyalar, madaniy ekspeditsiyalar, sayohat festivallari, "Talabalar uchun turizm" loyihalari yo'lga qo'yilishi zamonaviy tarbiyaviy va turistik mexanizm bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, yoshlar orasida sayohat bloggerligi, kontent yaratuvchiligi (video, foto, maqolalar, "reel"s, vloglar) orqali ichki turizmni ommalashtirish bo'yicha keng ijtimoiy kampaniyalar olib borilmoqda.

Ichki turizmda **xalqaro tajribalarni mahalliy sharoitga moslashtirish** ham zamonaviy yondashuvlardan biridir. Masalan, Yaponiya, Italiya, Turkiya yoki

Malayziya singari davlatlarda mahalliy aholining turizmga bevosita ishtiroki, oilaviy turizm modellari, ekologik barqarorlik tamoyillari, "smart-city" texnologiyalari, interaktiv sayyohlik xaritalari va "qiziqish marshrutlari"ni yaratish amaliyoti yuqori samaradorlikni ko'rsatmoqda. Bu kabi tajribalarni O'zbekiston sharoitiga moslab joriy etish, ayniqsa, yangi turistik hududlar — "turizm qishloqlari", "madaniyatlar kesishgan manzillar", "san'at hududlari" konsepsiyasini shakllantirish uchun keng imkoniyatlar ochadi. **Barqaror rivojlanish tamoyillari** asosida ichki turizmni shakllantirish esa ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy muvozanatni ta'minlashga xizmat qiladi. Bugungi kunda global turizmga barqarorlik prinsiplari — atrof-muhitga minimal ta'sir ko'rsatish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, karbonat chiqindilarini kamaytirish, mahalliy madaniyatni hurmat qilish kabi mezonlar asosida belgilanmoqda. Shu yo'nalishda O'zbekistonning tog'li hududlari, tabiiy bog'lari va qo'riqxonalari ekologik turizm (ecotourism) rivoji uchun muhim manba bo'la oladi. Yana bir dolzarb yondashuv bu — **turistik xizmatlarni differensiyalash va ixtisoslashtirish**dir. Har bir sayyoh o'z ehtiyoji va imkoniyatiga mos xizmatlarni tanlay olishi kerak. Buning uchun ichki turizm paketlari quyidagi yo'nalishlarda boyitilishi zarur:

- oilaviy turizm (mehmonxonalar, bolalar uchun mo'ljallangan maskanlar),
- yoshlar turizmi (ekstremal, sport, velo-marshrutlar),
- salomatlik turizmi (sanatoriyalar, SPA, tog' havosi),
- ma'naviy-ma'rifiy turizm (ziyoratgohlar, tarixiy komplekslar),
- gastronomik turizm (milliy taomlar festivali, osh markazlari).

Har bir yo'nalish bo'yicha raqamli xizmatlar, chegirmalar, transport paketlari va gidlik xizmatlari bilan boyitilgan integratsiyalashgan xizmat tizimini yo'lga qo'yish ichki turizmga yuqori sifatli tajriba yaratishga xizmat qiladi. Yakunda ta'kidlash joizki, ichki turizmni zamonaviy yondashuvlar asosida rivojlantirish — bu faqat turistik obyektlar qurish emas, balki butun boshli ijtimoiy-madaniy muhitni shakllantirish, odamlarning o'z yurtiga bo'lgan mehrini oshirish, tarix va

qadriyatlarni yosh avlodga yetkazish yoʻlidagi muhim ijtimoiy harakatdir. Raqamli texnologiyalar, ekologik barqarorlik, ijtimoiy faollik, hududiy taraqqiyot va xalqaro hamkorlik asosida qurilgan ichki turizm tizimi uzoq muddatli ijtimoiy-iqtisodiy foyda beruvchi vosita sifatida har bir hudud rivojida asosiy oʻringa chiqadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1. Turaqulov, S. (2021). *Oʻzbekiston Respublikasida ichki turizmni rivojlantirish istiqbollari*. Toshkent: “Iqtisodiyot” nashriyoti.
2. World Tourism Organization (UNWTO). (2020). *Domestic Tourism and COVID-19: Driving the Recovery of Tourism*. Madrid: UNWTO Publications.
3. Rasulov, I. (2022). “Ichki turizmni raqamlashtirishda innovatsion yondashuvlar”. *Turizmni rivojlantirish ilmiy-amaliy jurnali*, №1(15), 34–41.
4. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2021-yil 28-yanvardagi PF-6155-sonli “Ichki turizmni rivojlantirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida”gi Farmoni. // Lex.uz huquqiy axborot portali.
5. Davletov, D. & Abdurahmonova, G. (2020). *Hududiy turizm va barqaror rivojlanish: nazariya va amaliyot*. Toshkent: “Fan va taraqqiyot”.
6. United Nations Development Programme (UNDP). (2022). *Sustainable Tourism for Development: A Global Review*. New York: UNDP Publishing.
7. Qodirov, M. (2023). “Yoshlar turizmini rivojlantirishda taʼlim va innovatsiyalarning oʻrni”. *Yosh olim jurnali*, 6(3), 21–28.
8. OECD. (2021). *Rethinking Tourism for a More Sustainable Future*. Paris: OECD Tourism Papers.
9. Oʻzbekiston Respublikasi Turizm va madaniy meros vazirligi. (2023). *Ichki turizmni qoʻllab-quvvatlash dasturlari va statistik tahlil*. Toshkent: Rasmiy nashr.
10. Sharipov, N. (2021). *Turizm sohasida zamonaviy menejment va marketing*. Samarqand: SamDU Iqtisodiyot fakulteti nashri.